

ÖNNESTADS HEMBYGDSPÖRENING

ÅRSSKRIFT 2017

Önnestads Hembygdsförening

Årsskrift 2017

28:e årgången

Utgiven av Önnestads hembygdsförening

Utkommer en gång om året

Styrelse 2017

Ordförande: Lars Lagerroth, tel: 044-70743

mailadress: lars.b.lagerroth@telia.com

Kassör: Per-Åke Åkesson, tel: 0761-480535

Sekreterare: Maria Nilsson tel: 0708-625557

mailadress: elvedal@telia.com

Stugfogde: Bengt Erlandsson, tel: 0768-037553

Övriga styrelseledamöter:

Anna-Lena Benteke

Inga-Britt Andersson

Torbjörn Ohlsson

Siv Ohlsson

Tommy Göthe

Leif Johnsson

Jörgen Lund (suppl)

Bankgiro 5921-4015

Adress: Djurhagsvägen 136, 291 93 Önnestad

Ett stort tack till alla som har sponsrat, bakat, skänkt vinster och bilder, skrivit artiklar m.m. vilket har gjort att vår förening kan fortsätta att ordna bildvisningar, ha en hembygdsdag och ge ut en årsbok.

Vi har USB-minnen med alla gamla årsböcker som kan köpas för 800 kr. Kontakta Tommy Göthe, mail tommygothe2@gmail.com

Omslagsbilden är en fresk som sitter i grundskolans trapphall. Den är målad av Gert Kaffa och inköptes 1955. Mer om Kaffa och hans målningar i nästa årsbok.

Hembygdsvänner

Ett år går fort och det är återigen dags för en Årsskrift. I årets nummer får ni bl.a. läsa om en botanisk raritet. Att upptäcka en ny art av orkidé i Önnestad hör absolut inte till vanligheten och läs noga om ståndorten för Sörvångsnyckeln. Fascinerande! Vi hoppas att DNA-provet som gjorts visar något extraordinärt. Resultatet av detta kommer att publiceras i nästa Årsskrift.

Vidare hoppas styrelsen och redaktionskommittén att ni alla i årets nummer får en bild av vår verksamhet och vår strävan att skriva och dokumentera det mesta från socknen.

Föreningen har från och med i år anslutit sig till Skånes Hembygdsförbund som är en del av Sveriges Hembygdsförbund. Detta innebär att vi får tillgång till en webbadress/hemsida. Denna sida skall vi försöka fylla med information om vår förening. Sidan ligger under Skånes Hembygdsförbund och fliken "föreningar". Vi återkommer med ytterligare information när alla detaljer är på plats.

Fler tips från medlemmar och andra om ämnen vi kan skriva om vore önskvärt och vi ser tacksamt framemot detta!

Så, vi hoppas ni skall få en trevlig stund med vår tidning och önskar alla en skön vår och sommar och ser fram emot vår årliga Hembygdsdag i augusti samt även vår populära bildvisning i november.

Bästa hälsningar

Lars Lagerroth

Ordförande i Önnestadsortens Hembygdsförening.

Innehåll

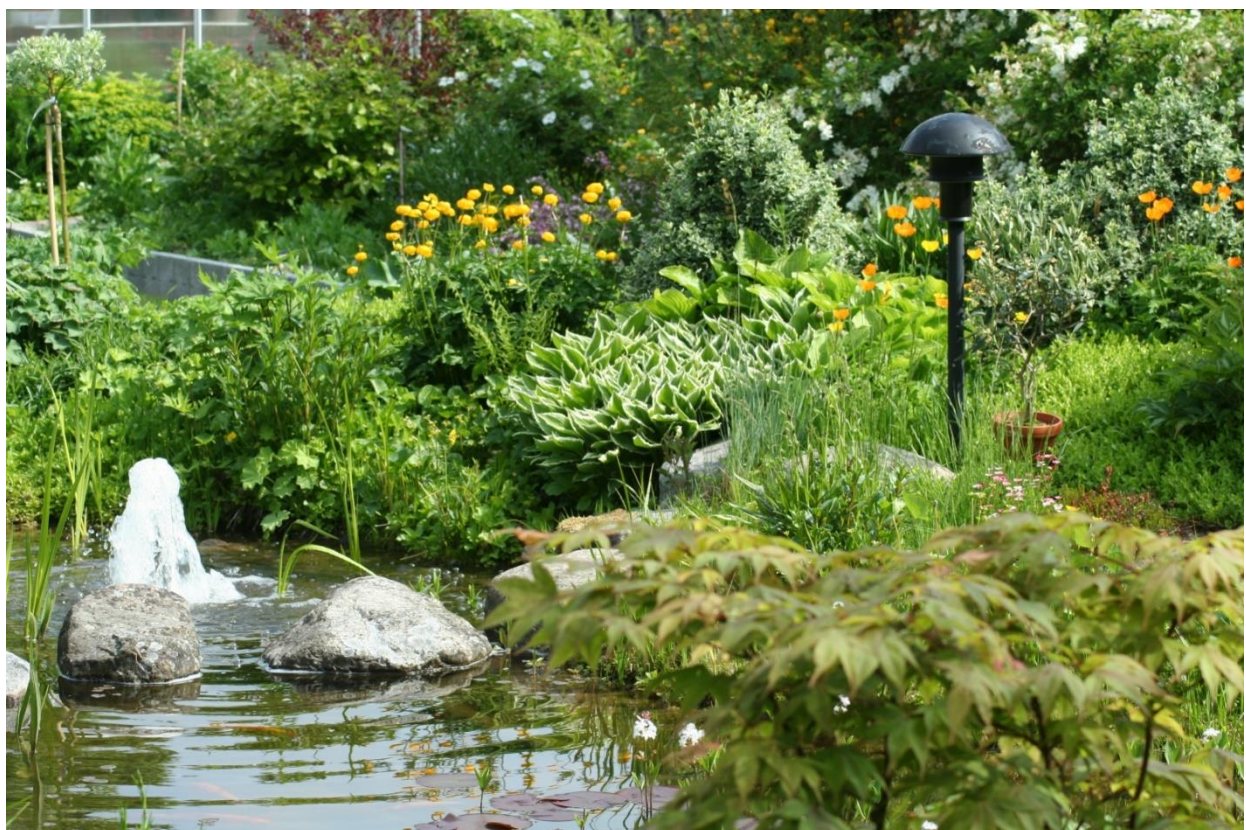
Börje Wetterlöf

Önnestads egen Sörvångsnyckel

Elsie och Erland Dahlman byggde sitt hus på Sörvångsgatan i Önnestad och levde där i många år. En period körde de taxi i Önnestad, sedan blev det lastbilsåkeri.

År 1989 kontaktade Elsie och Erland Lantbruks- och Trädgårdsskolan i Önnestad. Trädgårdselever ritade och byggde en trädgårdsdamm. Lärare för klassen var Tommy Göthe.

Elsie och Erland letade och handlade växter i olika butiker, Elsie visste vad hon ville ha. Växterna skulle passa i färg och form för olika årstider. Några fröer plockades och spreds i rabatterna, bl.a. olika vallmo. Där fanns vårblommor som stack upp genom vårsnön och höstblommor som stod tills snön kom.

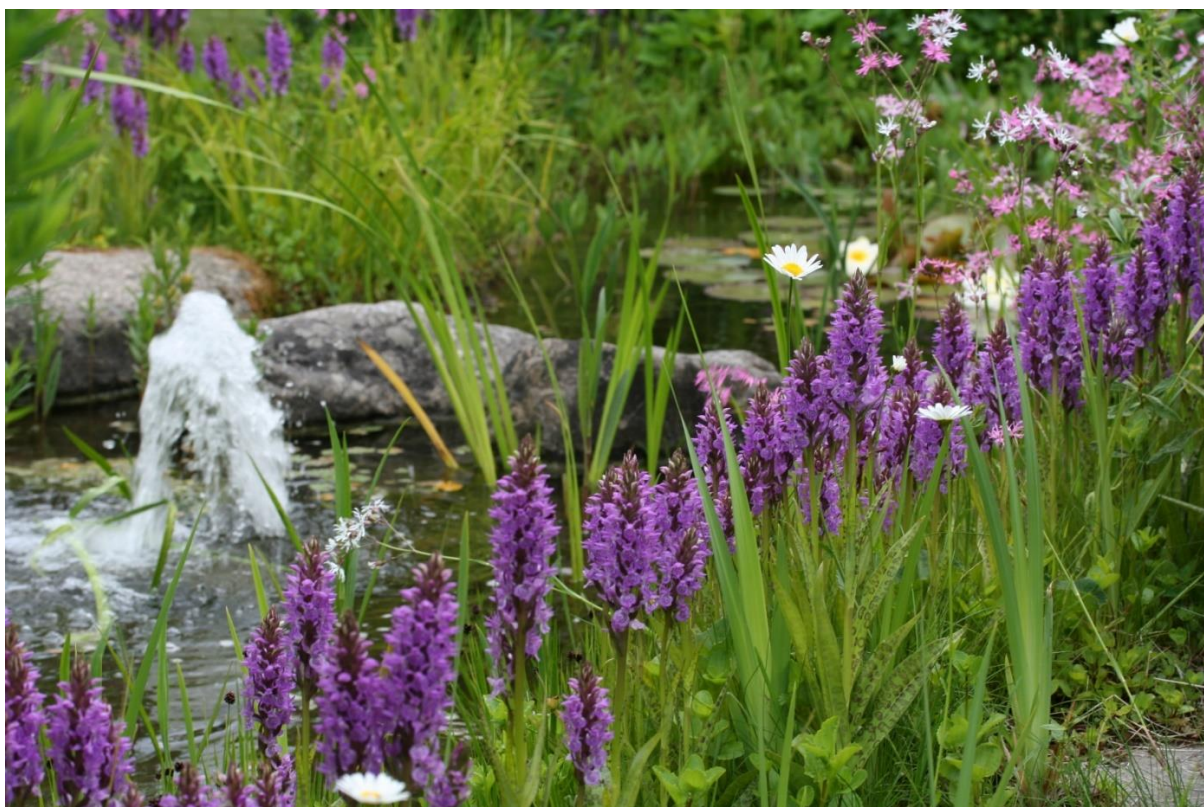
Inga bekämpningsmedel användes, trädgården skulle leva naturligt med blommor, insekter, däggdjur, fiskar och fåglar. I dammen lekte grodor, salamandrar och paddor. På sommaren kröp groddjuren runt bland blommorna och plockade bl.a. insekter och sniglar. Igelkotten hjälpte också till. Fåglarna kunde häcka och fick insekter som mat till sina ungar. Trädgård utan gift ger fler blommor. Ett gift som kan döda en insekt eller snigel dödar även insekternas fiender, nästa år blir det fler skadeinsekter. Utan gift i trädgården så ökar antal pollinerare som humlor, solitärbin, tambin och blomflugor vilket innebär att det blir fler blommor i trädgården. Sniglar minskar när groddjuren ökar.

Erland och Elsie hade köpt olika orkidéer men alla dog ut. Man kan inte flytta vilda orkidéer, det måste vara samma förhållande i jord och vatten. Dahlmans har också hämtat jord från Örebro och det kan vara tänkbart att något orkidéfrö eller någon planta följt med och sedan korsat sig med köpta plantor. Dahlmans damm är uppbyggd med sten från Önnestad och det är tänkbart att stenen och myllan i dammen blev rätt förhållande för orkidén Sörvångsnyckel.

Elsie och Erland gav upp att plantera orkidéer i sin trädgård. Några år senare kom det orkidéer i vattenkanten, högre än de som köptes en gång i tiden och de hade annan blomma. Varje sommar återkom orkidéerna och de blev fler och fler. Runt trädgårdsdammen blev det ca 300 orkidéer som var självsådda med en blomställning på ca 95 cm höjd. Jag tycker om att fotografera och det togs bilder, men ingen visste vad det var för orkidéer i Dahlmans trädgård.

Jag fick kontakt med gymnasieläraren Göran Knutsson och det började pratas om orkidéer. Göran påstod att orkidéer på 95 cm höjd, växande i Önnestad inte fanns. När han fick se bilderna så undrade han: "Vad är detta?" Bilderna skickades till olika orkidé-kännare men ingen kunde säga vad det var. Folk kom till Önnestad men de var fortfarande frågande. Dessa fina orkidéer hade likhet med Skogsnyckel. Någon form av korsning är det och då blir det en hybrid, men det tar många år för en hybrid att utvecklas så den kan föröka sig och bli en egen art.

Denna ståtliga 95 cm höga orkidén fick namnet SÖRVÅNGSNYCKEL och är framtagen av Elsie och Erland Dahlman.

Sörvångsnycklarna har förökat sig med frö och ingen flyttade eller ändrade i dammkanten där det fanns rätt förutsättning.

När Elsie och Erland blev äldre orkade de inte med trädgården varför de sålde sin fastighet. Den nye ägaren från Göteborg kunde inget om trädgård eller växter. Vid en träff i Kristianstad kom ca 40 orkidékännare. De fick se hela bildserien på Dahlmans trädgård och fick höra att trädgården var på väg att växa igen. Orkidé-folket tyckte att Länsstyrelsen kunde köpa fastigheten och riva huset. För dessa personer var orkidéerna mer värda än en villa. Villor kan man bygga var som helst men orkidéer växer bara med rätt markförhållande.

När göteborgaren hörde att han var en dålig trädgårdsodlare så sålde han huset till ett par som

älskar trädgård. De har lyckats återställa trädgården till sitt ursprung.

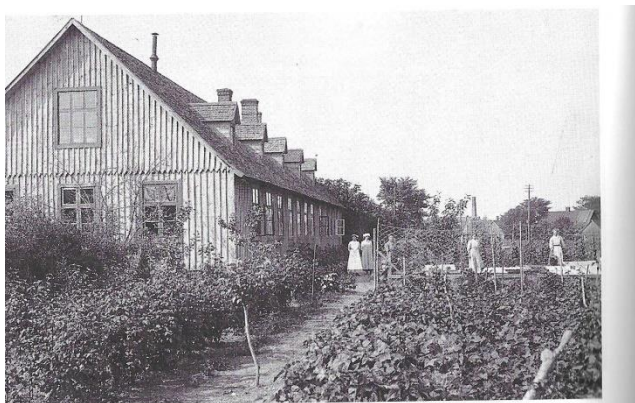
Elsie och Erland har besökt paret och då fick de se och uppleva att deras växter var väl omhändertagna.

Mikael Hedrén på biologiska institutionen i Lund har fått bilder och blomställning på Sörvångsnyckel. Han kan inte säga vad det är för art. DNA-prov är taget där man skall söka släktskap, svar väntas våren 2017.

Denna höst 2016 är inte Elsie och Erland med oss längre, men deras Sörvångsnyckel lever vidare i samma underbara trädgård.

Börje Wetterlöf

Slöjdskolan sedd från söder. Området mot kyrkan användes av de kvinnliga eleverna på trädgårdskursen.

Slöjdskolan 1885. Byggnaden revs och där ligger nu Lilla elevhemmet.

Kristianstad Läns Centralslöjdskola

Under 1800-talet pågick i vårt land diskussioner om önskvärdheten att sprida kunskap i hemslöjd bland landsbygdsbefolkningen. På grund av industrialiseringen var många slöjdtekniker hotade.

Vid 1876 års landsting motionerades det om inrättandet av en centralslöjdskola för hela länet med undervisning i manlig slöjd. Motionen avslogs men Kristianstads Hushållningssällskap tog upp idén istället. De bad Folkhögskolan om att få utnyttja deras lokaler under förutsättning att Hushållningssällskapet stod för slöjdskolans kostnader. Svaret var positivt och det beslöts att utbildningen skulle ledas av skolans direktion tillsammans med en representant för Hushållningssällskapet. Tage Bolinder skulle vara rektor även för slöjdskolan.

Den 1 oktober 1876 hölls första uppropet med Kristianstad Läns Centralslöjdskola. Till att börja med undervisades det i både trä- och metallslöjd, men metallslöjden avvecklades snart p.g.a. bristande intresse.

Verksamheten pågick i relativt olämpliga lokaler. Man hade virkesförråd och färdiga produkter i olika förråd ute i byn. År 1883 planerade man för ett särskilt slöjdhus på skolan, men ekonomin var pressad. Vice ordförande baron Gyllenkrok på Sinclairsholm åtog sig att själv bekosta bygget och man fick nu ändamålsenliga lokaler med plats för 40 elever.

Folkskollärare hade bristfällig utbildning i slöjd och man startade fortbildningskurser för dem, Kristianstad Läns Slöjdseminarium. Kurserna bedrevs som tvåmånaders sommarkurser under två år.

År 1882 startades en verkstadsavdelning som kom att utökas 1883 när den nya skolbyggnaden stod klar. Här sysselsatte man personal när de inte behövdes i undervisningen. Tidigare elever fick också anställning

här. Produkterna som tillverkades gjordes för försäljning och vävstolar var den främsta produkten

Eleven Nils Mårtensson från Holkaberga gjorde 1873 denna ritning. Den sändes till utställningen i Bryssel, där den belönades med bronsmedalj.

Förutom träslöjd ingick ritningsteknik, ett mycket avancerat hantverk.

Författaren Inga Jönsson vid en hopfälld önnestadvävstol. Inga är textillärare på folkhögskolan och har själv använt denna vävstol.

Tage Bolinder var chef även för verkstadsavdelningen. Dessutom svarade han för konstruktion av modeller till vävstolarna tillsammans med kamrer Nils Jönsson och undervisade i bl.a. redskaps- och byggnadsritning, byggnadslära och geometri. Han gjorde också ritningen till det nya huset, såväl som till Folkhögskolans nya huvudbyggnad.

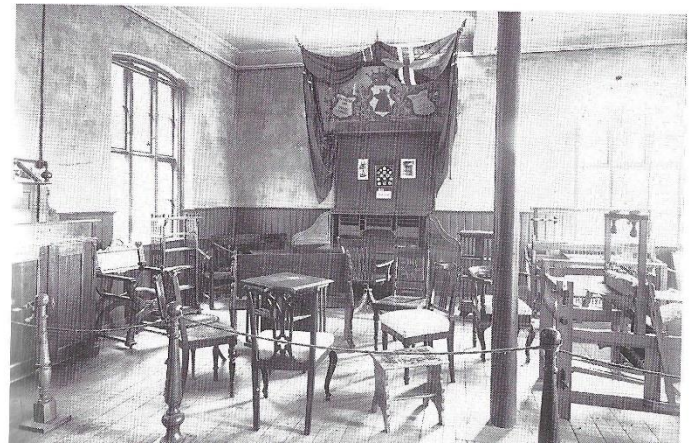
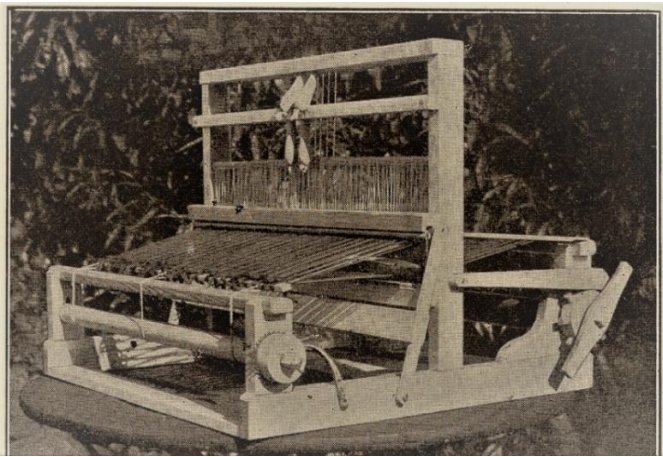
Produkterna från verkstaden fick förstapriser vid ett flertal utställningar i bl.a. Köpenhamn, Malmö och Stockholm. Fram till 1918 hade 800 vävstolar sålts.

Önnestadvävstolen

Vad kännetecknade då Önnestadvävstolen? Den har upprättstående slagbom och kugghjul på insidan. Vävstolen kan enkelt fällas ihop genom att varpbommen flyttas framåt, pallen fälls inåt väven och hela vävstolen kan alltså lätt flyttas med varp genom en normalstor dörr.

Interiör från Slöjdskolan från sekelskiftet.

Bordsvävstolen Tawido (som är fornnordiska och betyder "Jag gjorde det") Utställning av slöjdskolans produkter vid 1900-talets början

En svenskfödd vävexpert Elna de Neergaard hade under sin tid i USA utvecklat en bordsvävstol för bl.a. terapier på sjukhus och i skolor. Hennes vävstol kallades Tawido och tillverkades i Önnestad. Det var alltså en expert från Önnestad som gjorde att denna och andra vävstolar exporterades till USA.

För att främja den lokala försäljningen drev Bolinder och verkstadsavdelningen ett slöjdmagasin i Kristianstad 1891 – 1901. Det var en kombinerad utbildnings- och försäljningslokal. Intäkterna betalade bl.a. elektrifieringen av hela skolan och därtill en understödsfond för personalen innan pensionsfrågan var klar.

År 1949 lades verkstadsavdelningen ner, mycket beroende på att efterfrågan på vävutrustning kraftigt avtog under 2:a världskriget eftersom man knappt kunde få fram garnen. Den sista prislistan är från 1948. Men så sent som 1974 fick skolan en förfrågan om en leverans av en Önnestadvävstol!

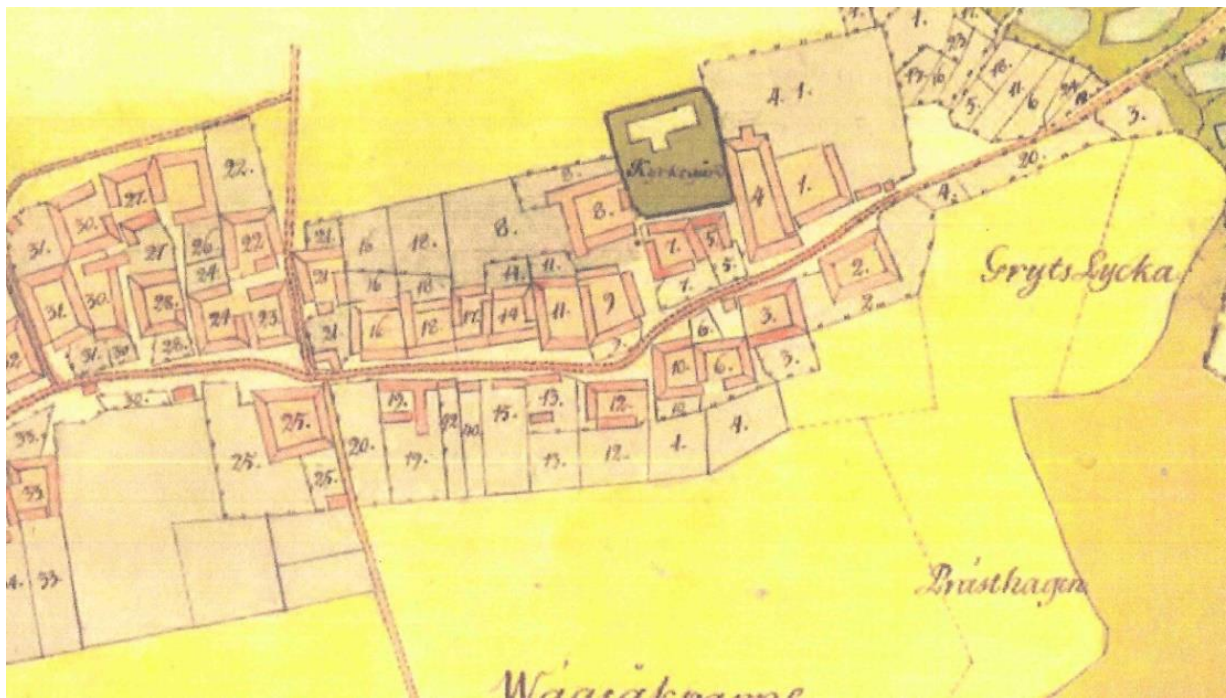
Totalt har över 3000 vävstolar tillverkats i Önnestad.

Byggnaden revs 1957 för att ge plats åt Lilla elevhemmet, i vars nedervåning textilundervisningen nu har sin plats.

Inga Jönsson

Skolans skylt och snidade produkter

Karta över Önnestad från 1764

Önnestad nr 4 - Hovgården eller Kjellsagården

En av de större gårdarna, kanske den största i vår by på 1800-talet, var denna gård. Därför är det inte så märkligt att den i folkmun, men även i historiska skrifter kallades för Hovgården.

Gårdens placering i byn var alldeles intill kyrkomuren i öster. Nuvarande begravningsplats i söder fanns inte, utan där låg gårdarna med nummer 5 och 7. Gården var mer eller mindre sammanbyggd med gård nr 1, där nu villan Öneborg är placerad.

Vid "Enskiftesförrättningen" fick gården "kvarborätt", alltså rätten att ligga kvar på samma plats i byn, men valde att flytta ut på flera brukningsenheter, sannolikt beroende på sin storlek, 163 tunnland.

I historiska sammanhang pratar man om långbyar och rundbyar. Önnestad var en typisk långby, där gårdarna låg placerade längs med en enda gata - Byagatan.

Eftersom gården hade flera ägare blev det flera gårdar som uppfördes längs med vägen till Färlöv. Markerna styckades ut alldeles norr om den dragna järnvägen. Där uppfördes gårdarna Villan, Lunden, Kjellsagården, Elvedal, Brogården, Hagedal, Kärrdala och "nr 25". Dessa gårdar fick ytterligare arealer vid utflyttningar av gårdar, genom bl a olika typer av markbyten emellan gårdar.

Gården fick även mark uppe i skogen, där SKANSKA har sin bergtäkt. Där uppfördes två mindre jordbruksenheter, som fanns kvar så sent som på 1960-talet, men nu är rivna.

En av de mera kända ägarna till Hovgården är en Amiralitetslöjtnant Gabriel Kjellsson som föddes på gården 1742. Han har alltså lämnat namnet efter sig till Kjellsagården. Han hade 7 barn tillsammans med sin hustru Wilhelmina, född 1758. Deras son, med samma namn som sin fader, Gabriel, föddes 1792 och hade titeln sekreterare. Han hade lite otur i livet och efter en del vidlyftigheter hamnade han på fästning. Släkten försvinner sedan från gården som delägare.

En annan, kanske mera känd person, som hade sin hemvist på gården, var Hans Mattsson. Han emigrerade i sin ungdom till Nordamerika, där han byggde upp ett "settlement" i S:t Paul, som sedan blev en betydande stad i Svenskbygderna. Han deltog i inbördeskriget och blev mot slutet av kriget befördrad till Överste.

Han var sedan viceguvernör i Indien för USA. En minnessten över Mattsson finns i vår Hembygdspark.

Avslutningsvis kan nämnas att ättlingar till såväl Hans Mattsson som de första utflyttningarna från nr 4 lever kvar och verkar i vår förening.

Kort historik om Önnestads by

Applikationen är gjord av konstnären Lisa Fajersson, Åhus. När församlingsskretsen upplöstes beslöts att kvarstående medel skulle användas till ett konstverk och kassören Inga-Britt Andersson kontaktade Lisa Fajersson, som komponerade applikationen. Den föreställer Byagatan på 1800-talet och hänger i församlingshemmet i Önnestad.

Vår by är mycket gammal. Hur gammal finns egentligen ingen dokumentation om. Däremot vet man att kyrkan byggdes under 1200-talet och då måste vi tro att det bodde människor i vår by.

Den äldsta kyrkklockan är från 1330 och då fick kyrkan också sitt torn. Från början byggdes en mera enkel kyrkobyggnad som sedan byggdes på med ett torn.

Själva namnet, som det stavas idag – Önnestad, fick vi först efter det att Skåne blivit svenskt – alltså 1658.

Från början fanns en väg igenom by – Byagatan. Längs med denna låg gårdarna placerade, som regel kringbyggda gårdar. Ett och annat gathus fanns insprängt mellan gårdarna. Som ni kan se på kartbilden på sidan 9 fanns även gårdar framför kyrkobyggnaden. När sedan laga skift infördes under mitten av 1800-talet fick byn ett annat utseende. Flera gårdar tvingades nu flytta ut från byn och bryta nya marker. Dock fick de behålla sina gamla gårdsnummer.

Även våra "syskonbyar" Ullstorp och Skoglösa är gamla byar. Av någon anledning har vi tre alltid utgjort en enhet, som församling, socken etc. Däremot Bockeboda har i alla tider varit en by i en annan församling, socken och härad. Detta kan möjligen bero på att i Önnestad har det aldrig funnits frälsejord. Alltså jord som någon godsherre eller adelsman ägt. Däremot har vi en kungsgård – alltså kunglig tillfällig bostad - som ligger i Skoglösa.

Nordost om vår by ligger Färlöv, som till stor del ägdes av grevarna på Ovesholm. Ovesholm, men också Lillö ägde marken ner till "Kärringabacken" som finns längs

med Djurhagsvägen. Där låg också en grindstuga, där grindvakten öppnade upp till Djurhagen.

Danske kungen ägde Djurhagen och markerna där omkring. Han använde området för jakt. Runt hela området finns stengärdsgårdar som hinder för djuren att löpa ut. Dessa finns ännu idag. Tanken var att Christian IV skulle bygga ett jaktstolt uppe i Djurhagen, men pengarna tog slut och kriget förhindrade kungens planer.

Hembygdsföreningen förfogar över en ritning på det tilltänkta slottet.

Vad Önnestad kanske mest är känt för, i modern tid, är våra skolor – Folkhögskola och Lantbruksskola. Vi har den äldsta Folkhögskolan i Sverige. Den startade 1868. Byggdes ut under åren och öppnade upp även för en Lantbruksskola. Många tusen elever har genomgått utbildning i Önnestad.

Vi har haft flera olika industrier i Önnestad, men också kända personer i vår historia. Mera om detta kan vi kanske fresta med i förhoppningsvis nästa upplaga.

Avslutningsvis en historia från tiden då vi fick vår "järnbana". Tåget hade löpt ut från Kristianstad och närmade sig nu Önnestad, då det plötsligt stannar. En resenär, myndig man går fram till konduktören och frågar: – Vad stannar tåget för? Konduktören svarar: - Det är en ko på spåret. Tåget kommer åter igång, men efter en kort stund blir det åter stopp. Samma resenär frågar åter konduktören: - Är det en ny ko? Konduktören svarar lite lätt leende: - Nej vi har kört ifatt den första.

Nuvarande stationshus sett från söder 2016

Stationen i Göinge-Fridhem

Som boende i ett stationshus får man ofta frågor om hur det är. Det kan vara frågor om jag vinkar av tågen, om jag tar tåget direkt hemifrån och om jag störs av tågen. På alla frågor kan jag svara nej utom möjligtvis den sista. För visst blir man störd av ett godståg med ett 30-tal gnisslande, slamrande godsvagnar som kommer förbi då man sitter ute. Värst är det för övernattande gäster som vaknar mitt i natten av att ett godståg skramlar förbi. De tror att huset håller på att ramla ihop, men den risken är minimal. När huset byggdes byggde man rejält. Risken för ras är om ett tåg spårar ur, vilket faktiskt hände för flera år sedan, men då kom det bara några meter från spåret.

Tidtabellen har man lite i ryggmärgen. En av de gånger jag reagerade på det jag trodde var ett tåg, var när vi hade jordbävning för flera år sedan. Det skramlade till i köksskåpen och det första jag tänkte var: Det ska inte komma ett godståg nu! Det gjorde det ju inte heller!

Lugnast var det då de byggde Vinslövs biltunnel under järnvägen och när de sen fick göra om den. Då gick där inga tåg på flera veckor. Ibland undrar man om det har kommit ett tåg – det är ju som bekant inte helt ovanligt att det är stopp i tågtrafiken.

Dagens persontåg går mycket tyst, nästan oroande tyst. Det som främst hörs är klockorna som ringer då bommarna går ner.

Att bo i ett stationshus

När Hans och jag köpte huset 1990 var tågtrafiken gles. Ett och annat persontåg kom förbi samt några godståg. Inte hade någon av oss anat att tågtrafiken skulle bli så omfattande. För oss var det ett rejält tegelhus att bo i. För drygt tio år sedan fick vi nya ljudisolerande fönster ut mot järnvägen. Visserligen är de ganska fula, men de var gratis.

Några av uthusen finns kvar. Ett tegelhus som förmodligen varit tvättstuga/grovkök och en gråstensbyggnad. Tegelhuset kallas för "femman". Anledningen är att det finns en skylt på väggen som det står "fem" på. Hålet som finns i dörren är för ladsvalorna som häckar därinne. (Se bild nästa sida.) Gråstensbyggnaden finns också kvar. Den fungerar som en sval källare.

Det som tack och lov inte finns kvar är de gamla utedassen. Det enda minnet av dem var en cementserad fyrkant. När vi grävde till infiltrationen så togs de bort. Hur de såg ut finns att se på Vinslövs station.

Det gamla stengolvet i väntsalen

Dörren i Femman med svalungar

En gammal biljett

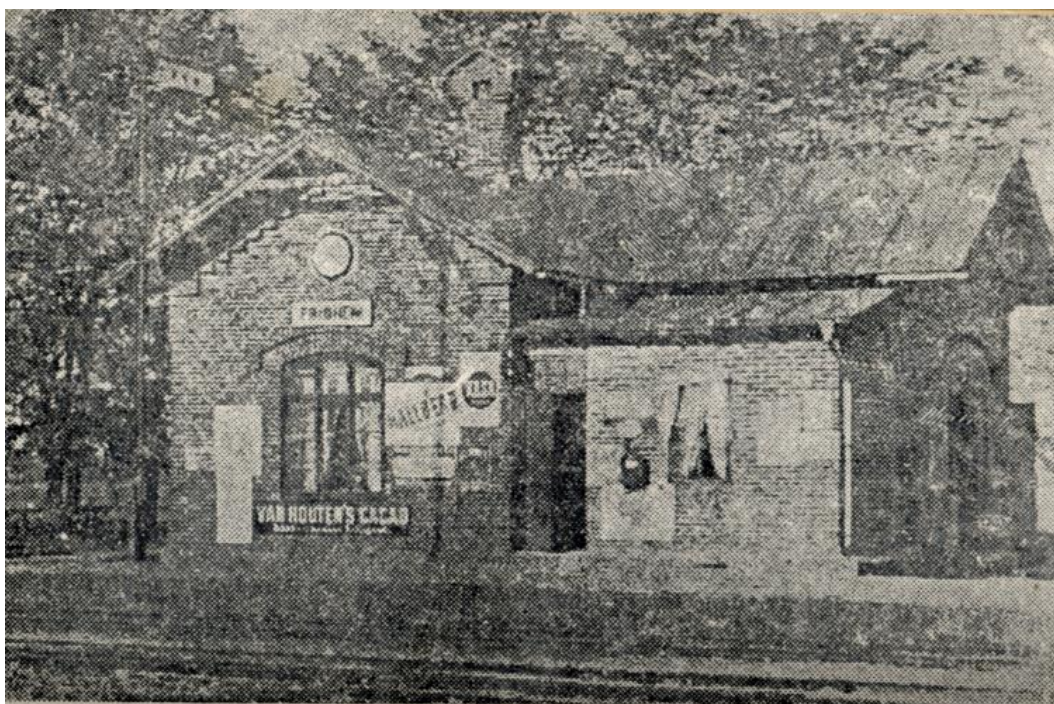
Vad finns kvar invändigt?

Från början var halva delen av huset väntsal, godsinslämning, rum med biljettförsäljning och posthantering. Den andra delen var bostad till stinsen. Den omfattade tre rum och kök och ett vindsrum på ovanvåningen. När stationen lades ner, gjordes godshanteringslokalen om till badrum. Biljettförsäljningen blev bostadsrum och biljettluckan murades igen. Postsorteringen är numera klädkammare. I den gamla väntsalen finns en nisch i väggen som visar var biljettluckan fanns. Tittar man på stengolvet som finns nedanför så ser man slitage från biljettköparna. Golvet som fanns i väntsalen finns kvar. Det är ett rutigt stengolv (se bild). Många tycker att det är ett fantastiskt golv, men det är alltid kallt, allra helst vintertid.

Dörren ut till den gamla perrongen tog vi bort, dels för att den var dragig och dels för att det räcker att ha två ytterdörrar att komma ihåg att stänga. Det fanns också en toalett i anslutning till väntsalen. Dörren till denna murade vi igen och den gamla toaletten byggde vi om till dusch samtidigt som vi tog upp en öppning in till badrummet.

Från väntsalen gick en dörr in till biljettförsäljningen och postsorteringen. Den dörren är nu igenmurad och för att komma in till salen började vi knacka ner väggen i hallen. Döm om vår förvåning när det visade sig att där var bara en provisorisk vägg uppsatt. En ny dörr sattes i och så fick salen sin gamla ingång.

Banvaktstugan 1865

Banvaktstugan 1910

Fakta om stationen

Rummen ligger i fil och då vi flyttade in hade vi sex dörrar på rad. Nu är bara hälften kvar, men jag vill sätta in en av de gamla dörrarna, som låg uppe på loftet på ett av uthusen. När vi började ta bort den gamla fula färgen, kom texten "Fridhems station" fram. I och för sig lite konstigt, eftersom gamla spegeldörrar oftast var målade. Allt tar sin tid, men nån gång ska dörren bli färdig så att den åter kan sättas in i huset.

Elen är lite speciell här. Det finns nämligen två elcentraler – en till den gamla bostadsdelen och en till stationsdelen.

Andra saker som minner om gamla tider är den lilla hårda kartongbit, så som biljetterna såg ut förr. Den hittade vår äldste son när han skulle renovera sitt hus i Skoglö (se bild).

Från början hette stationen bara Fridhem, men det ortnamnet är vanligt så för att precisera var det låg lade man till Göinge.

1863 bildades ett bolag Christianstad – Hesselholms Jernväg (CHJ). Banan började byggas den 2:e februari 1864 och den 25 juli 1865 invigdes den. Den hade då en anslutning till södra stambanan i Hesselholm. Banan var privatfinansierad, där Christianstad var störst aktieägare.

Stationen var från början en hållplats med banvaktstuga (se bild). Omkring 1910 byggdes banvaktstugan om och fick det utseende som det har nu.

1944 förstatligades CHJ och SJ tog över trafiken och i början av 1960-talet slutade tågen att stanna i Göinge Fridhem.

*Kerstin Ewing,
lantmästare och
stationshusägare*

Hänt i år

FN-dagen

Hembygdsföreningen engagerade sig i 2016 års FN-dag som med en roterande verksamhet i kommunen i år blev tilldelad Önnestad.

Tillsammans med Kristianstads FN-förening och andra föreningar i byn deltog vi i den dagens arrangemang. Under dagen hölls det bl a tal i kyrkan och gavs underhållning med sång och musik i Folkans matsal.

En del nya medlemmar till vår förening tillkom, då en del långväga gäster tecknade sig för medlemskap. Vi har fortsättningsvis för avsikt att på ett eller annat sätt delta i de evenemang som genomförs i socknen och vi ser gärna att medlemmar och sockeninnevånare bidrar med kunskap och erfarenhet i dessa evenemang.

L L

Bredbandsutbyggnad

Minns ni när det grävdes i hela byn? Men till slut fick vi i Önnestad by vårt bredband, medan andra fortfarande väntar på att det ska bli färdigt, under 2017, sägs det.

Enskiftesvägen under grävningsarbetet

Flygbild över Skanskas bergtäkt

Skanskas bergtäkt i Önnestad

Under 2016 har Skanska i Önnestad ansökt om utökat uttag av berg, morän samt asfalttillverkning, återvinning samt vattenverksamhet söder om riksväg 21 i Önnestad. Ansökan gäller bl.a. ca 25 miljoner ton berg och morän som skall tas ut under 30 år. För boende i området innebär utökningstillståndet mycket fler transporter, mer sprängningar och markvibrationer. Detta orsakar naturligtvis en del problem.

Enligt Skanska berör dock inte täktområdet några riksintressen enligt Miljöbalken. Emellertid skall Mark- och Miljöödomstolen i Växjö säga sitt och sen får tiden utvisa om man erhåller tillstånd för utvinningen och om Länsstyrelsen ger sitt tillstånd.

Beslut om utvidgningen kommer att ske under 2017.

L.L.

Kände ni igen husen från förra årets årsbok?

Skogedal No 1 Önnestad

Gården ligger söder om Önnestad. Tar man vägen upp till Skanskas anläggning, Grönalundsvägen och fortsätter färden ett antal hundra meter till upp på åsen så ligger Skogedal till vänster om vägen.

1876 köpte Jöns Olsson torpet med 1/51 mantal av sin svärfar Sâne Pehrsson för 833 kronor och 33 öre. (Källa :Kung Karl och Greve Hamiltons söner)

1904 säljer Jöns Olsson torpet till Nils Wendel, den totala arealen är 8,2 ha. Nuvarande mangårdsbyggnad uppförs 1925. Nya ekonomibyggnader uppförs 1932-1933.

Ragnar Wendel (son till N Wendel) med maka Kerstin f Nilsson blir ny ägare 1934. Ytterligare en son till N Wendel, Gottfrid Nilsson blir ägare till Västergård, Önnestad no 40 1934. (Källa: Gods och gårdar)

Det gamla boningshuset....

Nils Jöns

Skoglösa nr 26 också kallad Nils Jöns efter den gamle ägaren Nils Jönsson. Denne var släkt med familjen Persson på nr 39, som brukade jorden

Någon gång på 1940-talet brinner stallbyggnaden ner då en fotogenlykta ramlade omkull i halmen när det skars hackelse till djuren. (Halm som skärs i centimeterstora bitar för att utfodra hästar och kor med.) Önnestads brandkår försökte släcka branden. När dom lössläppta grisarna tog sig tillbaka in i byggnaden fick grannen Arvid Andersson åka hem efter sitt gevär och avliva så många djur som möjligt. Hela byggnaden blev lågornas rov. En mindre stallbyggnad byggs upp efter branden.

1952 köps torpet av Nils Andersson (1878-1972) med hustrun Elna av Erik Nilsson, No 25 Önnestad, med 0,5 ha mark för 5000 kr. Erik Nilsson har något tidigare köpt torpet och styckat från marken. Nils Andersson flyttar från Backagården (granngården) som övertas av sonen Arvid. (Detta är en helt annan historia som vi återkommer till). Bostadshuset är då i en helt annan kulör.

Arvid och Helga Andersson tar över 1972. Snickare Håkansson från Önnestad klär om huset, ny gul panel blir det. Arvid och Helga ägnar sig åt trädgårdsodling och djurskötsel i mindre skala. Helga bedriver torghandel i Kristianstad från 1940 fram till sin död 1990. Hon har även en blomsteraffär i Önnestad som dottern Asta tar över och flyttar till Vä. 1991 säljer barnen Andersson torpet som numera ägs av en malmöfamilj som har det som sommarnöje. (Källa: Karl Andersson, son till Helga). T O

och det nuvarande

och sedan ärvde gården. Mangårdsbyggnaden revs 1980 och på tomten byggdes ett nytt hus, där först Helena och Ulf Persson bodde, sedan Torsten och Lillemor och slutligen Jakob innan huset såldes. ALB

Isak Sjögren framför bygget...

och det färdiga huset med den fina verandan

Efter bildvisningen i höstas fick vi ett brev från Lennart Sjögren:

Sjögrens villa sedermera Sjöbloms cykel- och toffelmakeri

Huset som höll på att byggas var Sjögrens hus på Skolgatan. Mannen med vitt skägg var Isak P Sjögren, vår farfars far, f d skollärare i Skoglösa. Familjen hade sex söner och en dotter, varav tre utvandrade till USA och tre blev kvar, Per blev spegelfabrikör i Stockholm, och August var militärmusiker först i Karlskrona och senare i Växjö. Otto var urmakare med liten förtjänst.

Dottern gifte sig och bodde i Nybro. Det var sonen från Stockholm, alltså Per Sjögren (hans namn finns med i Nordisk Familjebok av äldre upplaga) som hade ekonomiska möjligheter att bygga ett hus till föräldrarna. Huset stod färdigt omkring 1905. Isak dog 1916.

I samband med att gatan breddades 1936 såldes huset till kamrer Nils Johnsson, Louisero, med rätt för farmor och farfar (Anna och Otto) att bo kvar livet ut. Den vackra glasverandan mot gatan måste rivas. Den nye ägaren kostade på tegeltak, tidigare hade det varit tjärtak tror jag.

Under den tid som Otto (vår farfar) hade urmakeri, gick man in från norra gaveln och till höger i farstun. När farfar dog 1941 startade Anna Sjögren (farmor) och farbror Evert blomsteraffär i den lokalen. Farmor måste ju försörja sig på något sätt. När hon bröt benet omkring 1952, upphörde blomsteraffären.

I affärslokalen mot gatan fanns tidigare föregångaren till sybehörsaffären, jag tror att två kvinnor som hette Agda och Karin hade den med syateljé. Senare hade Nils Persson skrädderi där och efter honom hade Sjöblom cykelaffär.

De som bott på ovanvåningen har varit Karl Ekström med familj, nämnda Agda och Karin och skräddaren Persson med fru samt sönerna Erling och Eskil. I den lilla enrummaren på norra gaveln bodde Helge och Vilma Sjögren som nygifta 1941-42 och jag (Lennart) är född där (eller på BB). Senare bodde Ernst Nilsson (kallad Kålhuven) i den lägenheten. Skräddaren

flyttade skrädderiet från Sjögrens till f.d. blomsteraffären intill Ljunggrens bageri och något/några år senare till f.d. café Central.

Otto Sjögren var fotograf tidigt, jag tror han började i slutet av 1800-talet. Han fotograferade vid bröllop och andra högtidligheter och sysslade även med fyrverkeri. Om någon har sett anteckningar om det,

skulle det vara intressant att höra. I början av 50-talet tog vi hem överblivet pulver till oss och tuttade på i trädgården. Det var inga färdiga raketer utan pulver i pappersstrutar, men det var ändå lättantändligt efter många år i källaren. Jag minns särskilt den vackra, blåa färgen.

Lennart Sjögren

Calle Sjöblom, toffelmakare i Önnestad: - *Nä, jag har aldrig haft någon semester!*

— Jag lever bara för dansen!

Det säger Calle Sjöblom i Önnestad. Han är både toffelmakare och cykelförsäljare, och dessutom samlar han på allting mellan himmel och jord.

— Men det är bara dansen jag går in för menar han. Jag började när jag var 20, och jag är 72 nu.

I våras blev det sex gånger i veckan, nu blir det väl lite mindre, men inte mindre än fyra dagar i veckan i alla fall.

I vardagslag gör han tofflor. Det började han med

från fabriker, men lädret sätter handitsjälv.

— Men det är ganska mycket pyssel då, menar Calle. Först stansar han ut lädret, så att det passar till boten han ska använda. Sedan bandkantas lädret med hjälp av symaskinen som säkert är 100 år gammal, varefter det lägges i blöt i ungefär tio minuter.

— Sedan spikar jag fast lädret på botten, och så är det dags att sätta in lästen som formar toffeln, berättar Calle vidare. Lästen får sitta i över natten, och på morgonen är toffeln färdig.

□ SEMESTER

Vi frågar Calle om han brukar åka bort på semester ofta.

— Nä, jag har aldrig haft någon semester, säger han.

— Jo, en vecka för fem år sedan åkte jag till Spanien, men det är enda gången.

— Ibland åker jag ner till sommarstugan och fiskar lite, men annars har jag ingen längtan efter att resa, säger han.

— Så jag kör hårt hela tiden, och trivs bra med det.

□ SAMLARINTRESSE

Innan vi kör tillbaka till stan, visar Calle oss runt i sitt hus. Han berättar om sitt samlarintresse och som han säger sina "tokiga idéer". Han visar oss uppstoppade råvaror och örnar, jul- och kungatallrikar i massor, gamla skjutvapen och svärd, och många av sina egna små uppfinningar.

Calle Sjöblom i Önnestad är cykelhandlare, toffelmakare, poet, uppfinnare och sist men inte minst mycket dansglad.

1932, när han hade brutit benet och var tvungen att vila sig från cykelhandlandet för ett tag. Annars har han mest haft det som en hobby. Från allra första början var han lantbrukare, och han har också varit anställd vid olika firmor.

□ TRIVS MED TILLVARON

— Men jag trivs utmärkt med tillvaron. Det är så roligt att sitta och snickra med tofflorna, säger Calle vidare.

Träskobottarna köper han

Så här gjorde man förr, visar Calle. Nu använder man maskiner till att nita fast lädret med.

När vi kommer ut på trottoaren till Calle Sjöbloms hus trampar vi på en massa verktyg som någon gjutit in i trottorabeläggningsen som deko-ration...

Text: INGAR FROSTBERG
Bilder: HANS KROHN

Calle Sjöblom skriver dikt ibland, och här har han skrivit en speciellt för bladet:

En liten toffel fin och lätt
Den kring foten sitter nätt
Då ju träskodansen går så lätt
Med lilla bruden rar och käck

Då man nästan kan bli väck
På något sätt
Så om en billig toffel Du vill ha
Kör till Calle i Önnestad
Där finns stora där finns små
Där finns många att väl-ja på

CARL SJÖBLOM

Känner ni igen gårdarna?

Vi berättar mer i nästa årsbok.

ÖNNESTADS SPARBANK

Ur minnesskrift med anledning av sparbankens 50-åriga verksamhet, 1879 -1929

Några notiser ur bankens historia

År 1878 togs initiativet till bildandet av en sparbank i Önnestad. En kommitté tillsattes med uppdrag att uppgöra förslag till reglemente samt genom teckning inom socknen erhålla bidrag till grundfond. Reglementet blev av länsstyrelsen fastställt den 19 december 1878.

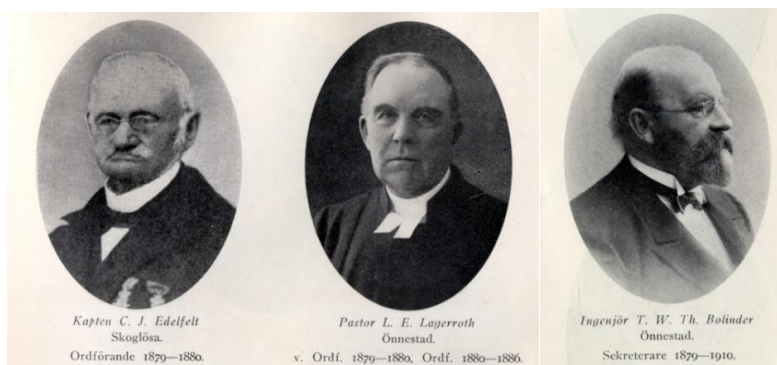
Den 17 januari 1879 hölls sammanträde med dem, som tecknade bidrag till grundfonden samt med övriga församlingsmedlemmar, som intresserade sig för sparbankens tillkomst. Därvid beslöts, att sparbanken skulle börja sin verksamhet den första tisdagen i mars månad, samt att de tecknade bidragen till en blivande grundfond skulle inbetalas samma dag med en femtedel, och de övriga fyra femtedelarna erläggas med lika belopp den första tisdagen i de fyra därpå följande månaderna. Till styrelseledamöter utsågos för Önnestads by: Nils Persson nr. 16, pastor Elias Lagerroth, ingenjör T.W.Th. Bolinder, Sven Persson nr. 34, Per Olsson nr. 2, och handlanden J Andersson; för Skoglösa by: kapten C.J.E. Edelfelt, Per Jönsson, Mattis Svensson och Nils Bengtsson; för Ullstorps by: Sven Persson och inspektör V.E. Carlsson.

Den 21 januari höll direktionen sitt första sammanträde och utsågs därvid kapten Edelfelt till

ordförande, pastor E. Lagerroth till v. ordförande och ingenjör Bolinder till sekreterare. Banken öppnades för allmänheten den 4 mars. Lokal var sockenstugan i Önnestad. Tre låneansökningar förelågo, av vilka två beviljades. Den 3:dje låneansökan avslogs, enär den erbjudna säkerheten bestod av inteckning i fastighet, och "banken ännu var för ung att sig därmed belasta".

Banken öppnades för allmänheten den 4 mars. Lokal var sockenstugan i Önnestad. Tre låneansökningar förelågo, av vilka två beviljades. Den 3:dje låneansökan avslogs, enär den erbjudna säkerheten bestod av inteckning i fastighet, och "banken ännu var för ung att sig därmed belasta".

Sockenstugan, senare kommunalstugan, var en gång boningshuset till gård nr 16. Det är numera mittsektionen till Folkans biblioteksbyggnad.

Insättarna fingo erlägga en avgift av 25 öre per motbok. Tjänare och barn skulle dock erhålla fria motböcker. Därjämte beslöts "att insättningar å kontribok kunde få försiggå även emellan sammanträdena, för att underlätta kapitalbildning för den fattige genom att bespara honom frestelsen att förskingra de gjorda små besparingarna"; dock kunde ränta på dylika insättningar endast beräknas och bokföras från och med den första dagen av den månad, som följer näst efter den, då sådan insättning blivit gjord". (protokoll av den ¼ 1879)

Vid samma tillfälle beslöts "att lånehandlingarna skulle ingivas in duplo för att å 2:ne olika ställen, nämligen hos ordföranden och sekreteraren, kunna förvaras och detta för att förebygga någon bankens risk i händelse av eldsolycka intill dess banken hunnit förskaffa sig ett eldfast skåp för förvarande av dess säkerhetshandlingar --- och att för varje sådant par blanketter skulle erlägga 25 öre.

Böter erlades av direktionens medlemmar med 1 kr för uteblivande från sammanträde utan giltigt förfall.

Omsättningen under bankens första verksamhetsår uppgick till 8990 kr. Salderade medel mellan sammanträden utlämnades under bankens första verksamhetsår till någon av direktionens medlemmar mot inlåningsränta. Vid sammanträdet den 7 oktober 1879 beslöts att "straffränta" å låneomsättningar, som ej i laga tid verkställdes, skulle utgå med en procent å såväl kapitalavbetalningen som å kapitalet upplupen ränta för varje månad varmed omsättningen fördröjdes över den reverserade förfallodagen. Denna straff- eller överränta bibehölls oförändrad till år 1926, då den ersattes till en halv procent per månad.

År 1880 avgick kapten C.J. Edfelt som ordförande och efterträddes av pastor E. Lagerroth.

I protokollet för den 1 mars 1881 finnes antecknat: "med hänsyn därtill, att bankens ändamål närmast borde vara att i främsta rummet hjälpa de mindre bemedlade, beslöt direktionen att hädanefter såsom princip stadga att i allmänhet ej högre lån än 1000 kr borde beviljas, såvida ej penningtillgången medgäve att minst hälften av ett större lån genast kunde utfalla samma dag lånet beviljades" Under bankens första verksamhetstid utlämnades endast lån med 5 års amorteringstid. Det första 10-årslånet beviljades

1882. "Dock ville direktionen med hänsyn till bankens fördel hava uttryckt, att dylika låns beviljande för framtiden ingalunda borde såsom regel anses". Samma år inköptes kassaskåp och tillsattes en kommitté, bestående av pastor Lagerroth, ingenjör Bolinder och Sven Mattsson, Önnestad med uppgift att inkomma med motiverat förslag till uppförande av ett kassavalv i socknens kommunalstuga.

Vid bankens Femte ordinarie årsstämma den 31 mars 1884 beslöts, dels att bankens dittillsvarande garantier skulle tillfrågas om de under ytterligare 5 år ville kvarstå som garantier, dels att lista skulle utläggas för teckning av nya garantier, därvid minimisumman bestämdes till 50 kr. Sådana nya garantier skulle äga rättighet att inträda såsom bankens huvudmän. Vid årsstämman 1885 förklarades emellertid, att dylik teckning ej vore behövlig, enär bankens egen grundfond redan uppgick till närmare 2000 kr.

Den 5/8 1884 vände banken sig för första gången till affärsbank för att medelst låneväxel reglera dagskassan.

År 1886 avflyttade kyrkoherde Lagerroth från Önnestad och till hans efterträdare såsom sparbanksstyrelsens ordförande utsågs häradsdomare Per Jönsson, Skoglösa.

En intressant utlåningsform, som tillkom på ingenjör Bolinders initiativ och som säkerligen ej förekommit vid någon annan bankinstitution var de s.k. kapitalbildningslånen. Dessa lämnades såsom 5- eller 10-års amorteringslån till inlåningsränta. Lånebeloppet insattes omedelbart på sparbanksbok, vilken pantförskrevs såsom säkerhet med villkor att på densamma ej fick uttagas större belopp än som blivit å lånet inbetalt. När lånet var slutamorterat utlämnades motboken till sin ägare. Det första kapitalbildningslånet beviljades i februari 1889 och efterföljdes av åtskilliga dylika lån under de närmaste 15 åren. Flere personer, som av ingenjör Bolinder förmåtts att taga dylika lån, hava på detta sätt erhållit grundplåten till ett sparat kapital och äro honom ännu tacksamma för den lektion, han gett dem i sparandets konst. Bankens inspektion ställde sig emellertid tveksam gentemot denna låneform, även om ingen direkt anmärkning gjordes. Vore det ej skäl att åter, som ett led i propagandan för sparandet, införa dylika

kapitalbildningslån, och skulle ej saken kunna diskuteras inom sparbankskretsar?

På hösten 1891 uppfördes kassavalv (se bild nedan) sedan det visat sig, att ett 1888 i källaren under kommunalrummet inrett förvaringsvalv på grund av fukt var oanvändbart. Sedan sålunda säker förvaringsplats erhållits för bankens värdepapper, beslöts att lånehandlingarna framledes endast skulle inlämnas i ett exemplar.

Den 13 december 1893 fastställdes av Länsstyrelsen nytt reglemente, uppgjort i överenstämmelse med Lagen angående sparbanker den 29 juli 1892. En av de viktigaste förändringarna gällde huvudmännens antal och väljande. Enligt bankens första reglemente voro stiftarna dess självskrivne huvudmän. Om antalet huvudmän sedermera betydligt minskades, hade de återstående rättighet att kalla nya, och skulle därvid bankens insättare företrädesvis komma i åtanke. Något visst antal huvudmän var ej fixerat. Enligt det nya reglementet skulle huvudmännens antal vara 40, utsedda för en tid av 4 år, samt successivt avgå 10 varje år – de tre första åren efter lottning. Avgående huvudman kunde återväljas.

Ända till år 1897 hade sparbankens sekreterare och styrelseledamöter utfört allt arbete för bankens räkning utan någon som helst ersättning, om man undantager ett beslut, antecknat i protokoll av den 6 december 1893, så lydande: "Direktionen beslöt att vid dess sammanträden å de i stadgarna föreskrivna ordinarie tider middagsmåltid för dess medlemmar av bankens medel skulle utanordnas med 1 kr per man". Vid sammanträde den 6 april 1897 fastställdes sekreterarens arvode för förandet av räkenskaperna

samt ombudsmannaskapet till 250 kr per år, varjämte beslöts ett arvode per tjänstgöringsdag åt ordföranden av 5 kr och åt övriga styrelseledamöter 3 kr jämte fri middagsmåltid. Följande år beslöts en ersättning åt revisorerna med 10 kr åt vardera. Från och med år 1904 började sparbanken bevilja lån även på kortare tid, s.k. ettårs-lån.

Vid 1904 års slut uppgick sparbankens reservfond till kr. 29131,11 och översteg med kr. 488,26 de i lag föreskrivna 10% av insättarnas kapital, och beslöt årsstämman anslå den sistnämnda summan åt Önnestads Kommun såsom bidrag till en planerad stallbyggnad i närheten av kyrkan.

Vid 1905 års slut var ett liknande överskott av kr. 1460,13 disponibelt, av vilket hälften anslogs till samma ändamål som föregående år och den andra hälften överfördes till en särskild fond under namn av Premiefond för insättare, i vilken, enligt årsstämmoprotokoll av den 29 mars 1896, "framtida eventuella överskott likaledes kunde ingå för att framledes, sedan summan hunnit växa till så stort belopp, att densamma vid fördelning kan medföra något verkligt gagn, tillgodose sparbankens insättare på sätt huvudmännen då bestämma". Nya belopp hava sedermera tillförts denna fond, och räntan insattes numera, fördelad i poster á 5 kr, såsom premier å motböcker tillhörande flitiga, mindre bemedlade sparare. I detta sammanhang må även erinras, att banken från och med 1928 till varje barn som inskrives i församlingens folkskolor överlämnar en motbok med insatta 5 kr, vilka överlåtas mot villkor att bokens innehavare före fyllda 20 år insätter minst lika stort belopp.

*En gammal
sparböss, där
eleverna sparade
några ören varje
vecka.*

*Kassavalvet – numera
städskrubb - i
Folkhögskolans
bibliotekshus*

De förut omnämnda till kommunen anslagna medlen överlätos 1913 på därom gjord framställning till Önnestads frivilliga brandkår såsom bidrag till uppförande av ett spruthus, dock med villkor, att kåren uppförde sin byggnad i omedelbar närhet av

Önnestads kyrkogård och i samma byggnad inredde stallrum att användas för kyrkobesökarnas medförda hästar. Brandkåren har även sedermera vid flera tillfällen erhållit mindre anslag av sparbanken.

Brandmännen framför stationen med spruthus intill kyrkogården

1907 gjordes den första avsättningen till sparbankens byggnadsfond, och 1908 beslöts, att banken skulle hållas öppen för allmänheten den första och tredje fredagen varje månad.

Den 31 mars 1910 lämnade ingenjör Bolinder sin befattning som sparbankens sekreterare. I 32 år hade han varit sparbankens ledande kraft, och i 19 år hade han utfört detta arbete utan någon som helst ersättning. Med tillfredsställelse kunde han se tillbaka på sparbankens utveckling. Särskilt anmärkningsvärt torde vara, att sparbanken under hela denna tid ej lidit någon som helst förlust - ett förhållande, som torde vara rätt ovanligt i svensk sparbankshistoria. Till ingenjör Bolinders efterträdare utsågs kantor Magnus Werlin, och arvudet höjdes samtidigt till 500 kr.

Vid årsstämma den 29 mars 1911 föreslog handlanden J. Johnsson, att förberedelser borde göras för anskaffande av egen lokal åt sparbanken. Ärendet förklarades den gången vilande, men vid årsstämman 1915 uppdrogs åt styrelsen att snarast möjligt inkomma med ritningar och kostnadsförslag till dylik byggnad. Samma år beslöts att det tillämnade bankhuset skulle uppföras i närheten av järnvägsstationen å klockarboställets ägor mellan Frista och Fryksbo. Samtidigt tillsattes en kommitté av

fyra personer, nämligen disponent N. Nilsson, Villa Frista, Lantbrukare Nils Jönsson, Skoglösa, Kyrkovärd Sven Persson, Villa Emmi, och kantor M. Werlin, med uppgift att föra arbetet vidare. Ritningar uppgjordes av arkitekt Algot Johansson, Kristianstad, och byggmästare Johan Jacobsson utsågs till entreprenör. Byggnaden insynades hösten 1917 och hade i uppförande kostat ca. 38000 kr.

Sparbankstyrelsens mångåriga ordförande, häradsdomare Per Jönsson, fick emellertid ej uppleva den dag, då sparbanken kunde hålla sina sammanträden under eget tak. Han avled i maj 1917 och efterträddes av kyrkvärden Sven Persson, Villa Emmi. År 1919 beslöts att banken skulle hållas öppen varje fredag. Sammanträden den andra och fjärde fredagen i varje månad skulle dock endast avse insättning och uttagning å motböcker.

Den 21 november 1924 fastställdes nytt reglemente för banken i överensstämmelse med lag om sparbanker den 29 juni 1923. Huvudmännens antal är sedan dess 39, av vilka 13 utses av Västra Göinge häradsrätt, och de övriga väljas vid ordinarie årsstämma.

Önnestads Sparbank 1927
Bakre raden fr.v.: Harald Johnsson Önnestad, Chaufför Rosengran, Nils Jönsson (ordf.) Alfred Johannesson Ullstorp, Bertil Nilsson Önnestad, Martin Nilsson Kungsborg, Karin Nilsson Fristad, Nils Mattsson Skogsholma, Fröken Jeppsson Ullstorp, Handl. Johnsson, Per Jeppsson Ullstorp, Nils Johnsson Louisero, Nils Larsson Martedal, Johan Pers-

son Lunden, Nils A. Persson 39, Verner Svenbro Hälsingborg, Anders Olsson Kärrdala. Mellanr.: Fru Johannesson Ullstorp, Betty Svensson Skoglösa, Anna Larsson Martedal, Maria Nilsson Kungsborg, Fru Persson 39, Fru Jeppsson Ullstorp, Fru Johnsson Louisero. Nedre raden: Anna o Signe Jeppsson Ullstorp, Ethel Larsson Martedal, Per Svenbro Skoglösa, Harry Larsson Martedal, Karl Johannesson Ullstorp.

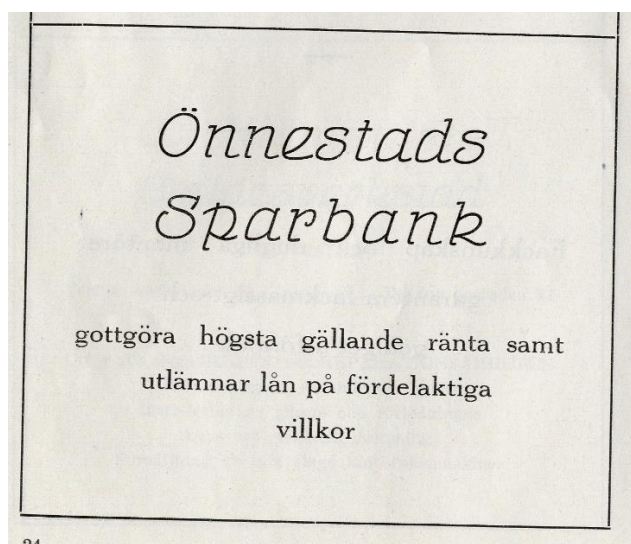

Kyrkovärd Sven Persson avled 1925, och ordförandeposten övertogs av förutvarande v. ordf. Nils Jönsson, Skoglösa. Kantor Werlin lämnade sekreterareposten 1927 och efterträddes av lantbrukaren Nils Johnsson, Louisero.

När Önnestads Sparbank i år 1929 firar sitt 50-årsjubileum, kan den se tillbaka på en lugn och i stort sett störningsfri utveckling. Helt och hållet oberörd har den givetvis ej kunnat genomgå det ekonomiska sammanbrottet efter krigets slut, men de förluster den lidit är relativt obetydliga och hava på intet sätt rubbat dess soliditet.

Må vid detta tillfälle ett tack riktas till de framsynta män, som på sin tid togo initiativet till bankens stiftande, och i tacksam erinran nämnas de båda personer, som framför andra knutit sina namn till sparbankens historia – ingenjör Bolinder och häradsdomare Per Jönsson. Likaledes riktas ett tack till förutvarande huvudmän, styrelseledamöter och funktionärer, ingen nämnd och ingen glömd, samt sist med ingalunda minst till spararna, som med förtroende lämnat sin penning i bankens vård.

Från Minnesskrift av Önnestads Sparbanks 50-årsjubileum 1929

Hembygdsdagen 2016

Pigg snart 140-åring

växer fortfarande!

Hans Martinsson, VD och Rektor,
Önnestadsgymnasiet

Önnestadsgymnasiet har med sina snart 140 år på nacken varit en av de mer framstående Lantbruksskolorna i landet. Vår historia som inleddes tillsammans med Folkhögskolan består fortfarande i dag i och med ett nära samarbete genom främst mathållning och värmeförsörjning. Skolans huvudmän har skiftat från den ursprungliga garantiföreningen till Landstinget som sedan lämnade över till Kristianstads kommun som sedan i sin tur 2010 lämnade över till Hushållningssällskapet Kristianstads län. Vi är hemma!

1868 startade Folkhögskolan sina tvååriga utbildningar som första året hade 50 elever. Många av eleverna hade sitt ursprung i lantbruket. Då denna utbildning hade i huvudsak allmänteoretiskt innehåll drog Föreståndare Bolinder bland annat slutsatsen att det fanns ett behov av en kortare jordbruksteoretisk utbildning för lantbrukets söner. Denna blev sedan grunden för Önnestads Lantmannaskola vilken startade den 1 oktober 1877 som Lantbruksavdelningen vid Önnestads Folkhögskola. Elva kurser genomfördes sedan efter varandra under vinterhalvåret därefter. Kurserna hade i genomsnitt 14 deltagande elever. Innehållet skiljer sig inte så mycket från vad vi har idag. Ämnena svenska, räkning, kemi, fysik, geologi, jordbrukslära, mjölkhushållning, byggnadslära, husdjursskötsel, sjukvårds- och hovbeslagslära, bokföring, fältmätning och avvägning, ritning, statskunskap, historia och sång stod på schemat. Det enda vi inte har idag på skolan är sång.

1888 organiserades lantbruksutbildningen i enlighet med Kungl. Maj:t fastställda stadgar samt ställdes under Kungl. Lantbruksstyrelsens inspektion. 1889 flyttade rättarskolan från Tunbyholm till Önnestad. Denna utbildning genomfördes under två vinterhalvår för att underlätta för sönernas åtaganden på hemmagården. Kunskaperna skulle motsvara folkhögskolans nivå samt omfatta de kunskaper inom lantbruket som krävdes för att som "arbetsförman kunna utföra givna uppdrag". Praktiken genomfördes på framstående jordbruk precis som den sker idag.

1907 övertogs Bolinders föreståndarskap av Yngve Melander (föreståndare 1907-1919 och rektor 1907-1927). Melander hade ett stort intresse för lantbruk, trädgårdsskötsel och allt som hör det till. Under Melanders tid som rektor utvecklades Lantmannaskolan till att bli jämbördig med Folkhögskolan. Namnet på skolan blev Önnestads Folkhögskola och Lantmannaskola. Vinterkursen hade under Melanders tid ett medeltal om 40 elever. Totalt på Lantmannaskolan i samtliga kurser under samma tid var elevantalet i medeltal 115 elever. Kraven på boende ökade och 1912 stod "Röda" klar för att tas i bruk. Byggnaden inrymde 30 elevrum och kök mm som kunde hushålla 100 personer. Kostnaden för byggnationen uppgick till 65 000 kronor. Investeringen möjliggjordes i huvudsak genom donationer till skolan. 1913 tillkom maskinhall som flygel till röda. Bilder finns som visar maskindemonstrationer i stor omfattning framför Röda och dess flygel.

Röda elevhemmet byggt 1912

Maskindemonstration framför maskinhallen byggd 1913

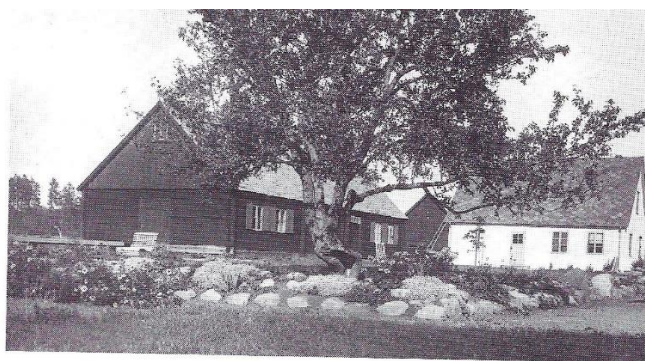
Mangårdsbyggnaden på Olahus

Under åren som följde utvecklade skolan skoljordbrukets arealer och verksamhet. En viktig händelse var naturligtvis Ola och Ored Ohlssons donation av Olahus gård i Stoby. Ored som varit elev vid Folkhögskolan 1868 stiftade Olahus, Ola och Ored Ohlssons stiftelse. Olahus gård har sedan dess varit en viktig del i skolans verksamhet. Idag bedriver vi ekologisk dikoproduktion och skogsbruk på Olahus gård.

Gula elevhemmet med aula liksom maskinhall stod klara 1942. Skoljordbruket kompletterades med nytt grisstall 1979 och nytt kostall 1988.

Skolorna hade garantiföreningen som huvudman fram till 1971 då huvudmannaskapet för Lantmannaskolan överlämnades till Kristianstads läns landsting. Landstingen drev i stor omfattning "de vita och gröna skolorna" över landet. Under 1990-talet avtog viljan hos landstingen att ta detta ansvar. Landstingsförbundet upphörde att driva verksamheternas frågor och till slut så erbjöds lägeskommunerna att överta huvudmannaskapen för lantbruksskolorna. Många kommuner tog detta ansvar, andra gjorde det inte. Resultatet blev att många skolor fick kommunal huvudman, andra blev kvar i Landstinget och vissa drevs vidare som fristående verksamheter.

Skolan fick 1999 Kristianstads kommun som huvudman. En ny halmpanna installerades ganska omgående för att minska kostnaderna för uppvärmning som tidigare var helt baserad på eldningsolja. Skolans utbildningar var sedan några år kompletterade med hästinriktning och ett ridhus med

Den gamla boningslängan efter restaureringen i början av 1930-talet. Mellan denna och den vitputsade elevbostaden skymtar höns huset. Det hade möjligen ursprungligen inrymt ett bränneri. – Olahus.

ridbana byggdes för att utveckla denna. Tyvärr konstaterades att trädgårdsutbildning på gymnasial nivå inte lockar ungdomar i den omfattning som krävdes för att utbildningen skulle kunna drivas vidare. Denna lades ned 2002. I detta perspektiv kan vi konstatera att det fortfarande är ett mycket svalt intresse för denna utbildning. Totalt i Sverige idag tas det in knappt 40 elever till gymnasial trädgårdsutbildning.

De sista åren kompletterades gymnasieutbildningen även med Djurvårdare med inriktning djursjukvård.

Efter att Kristianstad kommun konstaterat att verksamheten vid Önnestadsgymnasiet behöver en huvudman som kan säkerställa en långsiktig utveckling, fick Hushållningssällskapet frågan om inte skolverksamhet kunde passa i sällskapets verksamhet. Tycke uppstod och efter några års förhandlingar stod det klart att verksamheten kunde tas över den 1 juli 2010. Statens Skolinspektion förhalade det hela en god tid till dess att Förvaltningsrätten klaggjort för dem att de flyttat fram sina positioner längre än innebörden i deras uppdrag.

Som fristående verksamhet drivs skolan sedan 2010 av ett helägt aktiebolag, (Hushållningssällskapets Kompetensutveckling i Syd AB, HUSKAB) till Hushållningssällskapet Skåne. Företaget omsätter drygt 43 mkr och har 40 helårsanställda. Företaget har de senaste åren ökat elevantalet till ca 150 elever, detta trots att demografin inneburit att ca en fjärdedel av det totala elevantalet till gymnasieskolan minskat. 2016 är "lägsta punkten" i kurvan, så 2017 är första året med fler möjliga elever sedan 2008.

Viktiga åtgärder sedan 2010:

Ny maskinverkstad med kontor, golvvärme, riktmöjligheter och tvätthall för maskinundervisningen.

Hästverksamheten förlagd till gamla markbyggnadslokalerna. Investering i modern lösdrift för hästar tillsammans med klargörings-, vård- och undervisningslokaler för häst.

De äldsta växthusen rivna och har lämnat plats för nio moderna hundgårdar samt smådjurstallar i

de tidigare lokalerna för trädgård.

Frista, vår största boendevilla helrenoverad. Vissa andra boendevillor uppdaterade.

Smågrisproduktionen totalrenoverad inom befintliga väggar. Där är nu plats för 126 suggor, enstaka galt och deras smågrisar. Olika smågrisboxlösningar har möjliggjort viktigt försök om smågrisdödlighet tillsammans med Sveriges Lantbruksuniversitet. Detta avslutades nu till årsskiftet för vår del.

Kostallet som byggdes 1988 under Landstingets tid har vi byggt om under hösten 2016. Ambitionen har varit att vi skall fortsätta med mjölkning i grop samt ha produktion och rekrytering under samma tak. Vi är mycket nöjda med resultatet.

Vi har uppdaterat maskinparken med tre nya traktorer med senaste tekniken, GPS mm.

Skolans nuvarande utbildningar

För att kort beskriva skolans utbildningar idag så består de av Naturvetenskapligt program med inriktning naturvetenskap. Na-programmet har möjlighet att välja vissa kurser ur Naturbruksprogrammet inom ramen för sina individuella val. Detta är vårt sätt att stimulera unga att läsa naturvetenskap med viss praktisk förankring, allt enligt SLU:s önskan. Alla elever ur vårt andra program, Naturbruksprogrammet, har möjlighet att studera Na-kurser fullt ut. Detta för att förutom Yrkesexamen, få behörighet till även de långa utbildningarna vid bl. a. SLU. Vi har idag två inriktningar, djur och lantbruk. Dessa delas sedan in i yrkesutgångar. Djur har utgångarna hästkötare, arbete med hund och djurvårdare med inriktning djursjukvård. Lantbruk har utgångarna växtodling, lantbruksdjur och maskin.

Inom Yrkehögskolan erbjuder vi Driftledare 300 Yh-poäng och Gårdsmästare 100 Yh-poäng.

Ny utbildning från hösten 2017

Behovet av att säkerställa kunskapsbehovet inom skogsnäringarna i Skåne gjorde att skolan ansökte om att få bedriva inriktning skog inom Naturbruksprogrammet. Ansökan beviljades i september 2016. Från hösten 2017 kommer Önnestadsgymnasiet att erbjuda inriktning skog med yrkesutgångarna maskinförare, skogsvårdare, jakt- och viltvård, fiskeguide och viltvård och Naturguide.

Utbildningen startar och kommer att ha sin utgångspunkt i Önnestad. Osby kommun som egen

huvudman fasar ut innevarande åk. 2- och 3-elever i Osby.

Hushållningssällskapet har förvärvat två skogsfastigheter i Osby och Önnestadsgymnasiet kommer att hyra lokal för maskinundervisning och mark för övning centralt beläget till skolan i Osby. Allt för att möjliggöra god kvalitet i utbildningarna framöver.

Hushållningssällskapet med från början

Från begynnelsen har Hushållningssällskapet varit med och påverkat lantbruksutbildningarnas innehåll och utveckling. Det är därför naturligt att flera sällskap har valt att satsa på gymnasial utbildning. Först ut var sällskapet i Kalmar - Kronoberg - Blekinge med att ta över fyra skolor. Västernorrland följde med att ta över Nordvik. På Gotland har HS tillsammans med regionen och LRF arrenderat fastigheterna på Lövsta och driver sedan några år anläggningen genom Gotland grönt centrum, (GGC). Gymnasieutbildningen har regionen som huvudman och GGC genomför de praktiska ämnena.

Efter drygt sex år med Hushållningssällskapet som huvudman, dryga 30 mkr investerade i utbildningsanordningar och fler elever sedan gymnasiet blev treårigt, kan jag bara konstatera återigen att det känns som vi ligger väl framme. Detta naturligtvis utan att underskatta utmaningarna framöver.

Hans Martinsson

Sågen i Fridhem

I förra numret av årsskriften visade vi en del bilder från sågen i Göinge Fridhem samt en del av arbetsstyrkan.

Enligt uppgift startade sågen i mitten av 1940-talet för att såga björk- och bokvirke till brädor. Några år senare hade man för avsikt att anlägga industrispår till sågverket och man löste in mark för ändamålet men projektet blev inte verklighet. Verksamheten pågick ett antal år men 1965 flyttades sågen till Broby.

I slutet av 1967 efter stormen startades sågen i Fridhem igen eftersom stormen skapade behov av mer kapacitet. Chef för verksamheten i Fridhem var då Börje Svärd

1969 var det dags igen. Först storm/orkan i september och sedan ytterligare en vid allhelgonahelgen och ovädret fick sitt namn efter just denna helg. Stora

värden gick till spillo under stormen och man beräknade det totala värdet till 500 miljoner kronor (1969 års penningvärde).

Man sågade mest klentimmer och denna verksamhet höll på till 1972 då sågverket lades ner.

Skåneskog som ägde sågverket gick i konkurs 1978.

Tyvärr har vi bristfällig information om sågen men finns det någon som kan tillföra ytterligare, så kontakta gärna någon i styrelsen.

LL

Brädgården

Arbetslag: fr vänster. Hugo Erlandsson, Per Erlandsson, (tre okända män), Martin Mårtensson

"Stärkan" av idag, belägen mitt emot Matöppet

En epok av stärkelsetillverkningens historia

Stärkelseproduktionen har gamla anor i bygden mellan Kristianstad och Hässleholm. Den första fabrikationen i större skala startades vid Vinslövs Stärkelsefabrik redan på 1880-talet och vid ungefär samma tid omändrades Sinclairsholms gårdsbränneri som ägdes av friherre F.G. Gyllenkrok till stärkelsefabrik. Denna fabrik ombyggdes 1939 och övertogs då av en ekonomisk förening. Potatismjölsholmsfabrikationen vid Sinclairsholm centraliserades 1950 till Knislinge stärkelsefabrik.

Önnestads och Uddarps stärkelsefabriker, som byggdes i början av 1900-talet, genomgick under årens lopp flera moderniseringar och följde väl med den tekniska utvecklingen inom stärkelseindustrin.

Det visade sig dock nödvändigt att koncentrera tillverkningen till större enheter för att kunna hålla produktionskostnaderna på låg nivå.

Potatismjölstillverkningen vid fabriken i Uddarp upphörde 1958. Licensen delades upp på Önnestads och Träne stärkelsefabriker. Fabrikationen vid Vinslövs stärkelsefabrik upphörde 1959 och överfördes helt till Önnestad som därefter förfogade över en tillverkningslicens på cirka 6000 deciton. Det dröjde dock inte längre än till 1961 förrän Önnestads Stärkelsefabrik ansågs för liten och omodern. Då uppfördes den stora fabriken i Nöbbelöv som centralfabrik för potatisodlarna i Göinge och Gärdshärader.

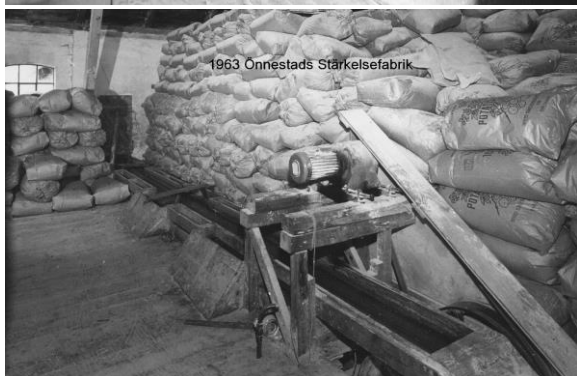
Önnestads Stärkelsefabrik

Tanken på att bygga en stärkelsefabrik i Önnestad började diskuteras under en tid då priset på fabrikspotatis låg mycket lågt i förhållande till andra produkter. Den drivande kraften bakom projektet var landstingsman Carl Nilsson, Nyboholm, som tog initiativ till bildandet av Önnestads potatismjölsförening och 1913 beslöts att bygga Önnestads Stärkelsefabrik.

En byggmästare från Blekinge fick i uppdrag att uppföra fabriken men föreningsmedlemmarna skulle även utföra eget arbete varför byggnadskostnaderna stannade vid 24000 kronor. Tomt för fabriken uppläts av lantbrukare Jöns Larsson, Annelund, för en tid av 25 år, men denna friköptes då man några år senare moderniserade fabriken.

Föreningen var uppdelad på 19 andelar och ordförande redan vid starten blev landstingsman Carl Nilsson och verkställande ledamot lantbrukare Per Andersson, Mossaholm. Övriga styrelseledamöter var lantbrukare Alfred Johannesson, Ullstorp och Lars Persson, Hagadal.

Fabriken drevs med ångmaskin som eldades med ved och kol. Licensen fastställdes från början till 2000 deciton och det visade sig snart att man byggt fabriken i rätt tid. Under krigsåren 1914 till 1918 betalades mjölet med upp till 1,25 kr/kg. Potatispriset höll sig också högt och toppriset var 9 kronor/hektoliter. Fram till 1925 inköptes potatisen efter enhetligt hektoliterpris. Därefter började man betala efter stärkelsehalt och hektoliter.

Den första större moderniseringen av fabriken utfördes 1936 och 1950 införskaffades våg och modern utrustning med bl.a. vakuumbak som gjorde fabriken fullt modern. Antalet andelar utökades då till 25 och licensen omfattade 2500 deciton.

Ordförande i Potatismjölsföreningen var till 1950 landstingsman Carl Nilsson varefter ordförandeskapet övertogs av agronom Nils-Arne Nilsson, Nyboholm. Driftsledare vid fabriken var från starten till 1944 lantbrukare Per Andersson, uppdraget innehades sedan av lantbrukare Ivar Persson, Hagadal, under åren 1944 -1954, varefter lantbrukare Elis Lagerroth varit verkställande chef.

Fabrikens förste rivmästare var Karl Johan Kullander. Befattningen har sedan innehafts av Olof Ahlstrand, Önnestad, Edvin Jönsson, Mörrum, Nils Svahn, Önnestad, Axel Eriksson, Knislinge och slutligen Olof Norlin som varit rivmästare de senaste kampanjerna.

Invägning och mottagning av potatis har omhänderhafts av Bertil Johnsson, Önnestad, och fabriken har dessutom haft fyra anställda arbetare.

Önnestads Potatismjölsförenings styrelse har de senaste åren haft följande sammansättning:
Ordförande Agronom Nils-Arne Nilsson, Nyboholm, verkställande ledamot lantbrukare Elis Lagerroth, Annelund, samt lantbrukare Ivar Persson, Hagedal,

Malte Åkesson, Brogården, och Oskar Persson, Ullstorp.

Lantbrukare Wilhelm Johnsson, Bertedal, och August Svensson, Östergård, har tidigare under flera år tillhört föreningens styrelse.

"Okänd" är Bertil Johnsson

Då Uddarps Stärkelsefabriksförening 1958 och Vinslövs Stärkelsefabriksförening 1959 uppgick i Önnestads Potatismjölsförening utökades styrelsen med två ledamöter från vardera av dessa föreningar.

1963 nedlades stärkelsefabrikationen i Önnestad och föreningen uppgick i Kristianstadsortens Stärkelsefabriksförening. Fabriksbyggnaden såldes för att användas som verkstadslokal.

Källa: Evert Persson Foto: Lennart Davidsson

Julmarknaden den 3 december

Ord och inga visor:

Ordningsstadga för Önnestad socken

Genom beslut den 23 december 1905 har länsstyrelsen till efterättelse från och med den 1 februari fastställt följande särskilda ordningsstdga för Önnestads socken.

§1

Var och en som vill tillställa, inom Önnestads socken, dansnöje s.k lekstuga eller andra därmed jämförliga förlustelser av vad slag det vara må inom eller utomhus, vartill avgifter på ett eller annat sätt fordras, begäres eller emottages eller till vilka allmänheten eljest har tillträde skall därom först för varje gång skriftligen söka och erhålla tillstånd av kommunalnämnden, som därvid äger att meddela nödiga ordningsskrifter.

Bryter någon tillställare häremot, böte tjugo (20) kronor, och må, förrän sådant tillstånd bevisligen lämnats, ingen upplåta plats inom eller utomhus till dylik tillställning vid vite av tjugo (20) kronor.

§2

Sådan tillställning varom i föregående paragraf sägs får ej anställas på Böndagar, Nyårsdagen, Långfredagen, Påskdagen, Kristihimmelsfärdsdagen, Pingstdagen, och Juldagen, och får på söndag ej taga sin början före kl. 5 em och i intet fall räcka längre än till klockan 1 på natten. Bryter någon häremot böte tillställaren tjugo (20) kronor och deltagare tjugo (20) kronor.

§3

Ordföranden eller ledamot i kommunalnämnden ävensom annan lämplig person, fjärdingsman eller polis som kommunalnämnden är skyldig att utse och förordna för att hava tillsyn vid ifrågavarande tillställning, och vaka över god ordning vid densamma, får ej förvägras tillträde till de lokaler eller det område där tillställningen hålles och skall dessa personer mot skälig ersättning och avlöning för varje gång, som av kommunalnämnden bestämmes, men av tillställaren själv genast vid tillståndets erhållande hos kommunalnämndens ordförande betalas, vara närvarande vid tillställningen och vaka över god ordning vid densamma. Vägrar någon att åtlyda vad kommunalnämndens ordförande eller ledamot i kommunalnämnden eller den utsedde ordningsmannen för ordningens upprätthållande påbjuder, må tillställningen av honom genast upplösas och vare alla de som på stället sig församlat, pliktiga att på nämnda persons uppmaning därifrån genast sig begiva vid bot av tjugo (20) kronor för var och en som icke ställer sig sådan uppmaning till efterrättelse, vilket härmed till kännedom kungöres.

Kristianstads landskansli den 23 december 1905

Landshövdingeämbetet/W.Ehrenborg/Esaias Centerwall

HEMBYGDSDAG

Söndag 20/8 2017

klockan 11.00 -15.00

vid Hembygdsstugan

Försäljning, lotter, grillkorv och musik av

On the Road Again som spelar 50 – 70-talsmusik

Arrangör: Önnestad Hembygdsförening

Välkomna!

Bildvisningskväll i november

Vi återkommer med exakt tid senare

Våra arrangemang sponsras av

**Sparbanken
Skåne**

**Kristianstads
kommun**